

Tema del dia

RADIO
ANDORRA

ARQUEOLOGIA INDUSTRIAL

Biografia de la Bèstia

L'inventari de l'estació reconstrueix la història de l'emissor del 1939, únic a Europa

A.L.
ENCAMP

@PeriodicAND

Li diuen la Bèstia Negra i amb tota la raó del món: pel color, òbviament, i perquè es tracta d'un monstre de proporcions espectaculars, que frega els 12 metres de llargada i els 2,50 d'altura, i que deixa de pedra tothom que entra per primera vegada al cor del històric edifici encampadà de Radio Andorra i es topa de morros amb l'animalet. Ens referim, és clar, a l'enorme emissor que domina la gran sala central de l'estació, literalment un monument perquè es tracta d'una peça molt probablement única a Europa –i al món– a qui les restauradores de l'empresa Retoc encapçalades per Mireia Garcia que des de fa mesos inventaria, cataloga i descriu el contingut de l'estació, li han reconstruït la biografia. A l'emissor i també als altres milers d'andròmines d'una altra època –enormes, grans, mitjanes, petites i minúscules– que s'han conservat a l'interior de l'estació, que és el més semblant a un derelict que mai tindrem per aquí dalt –amb el permís de Sud Radio, és clar.

Entre totes aquestes peces, la Bèstia –que és com li diuen després de mesos d'intimitat i d'haver-la examinat per tot arreu– n'és la joia indiscutible, i més ara que d'una vegada li coneixerem la vida i miracles. Amb sorpresa inicial, ja veuran, perquè es tracta d'un emissor d'ona mitjana d'una potència inicial de 60 kW –fins aquí, el que ja en sabem– construït el 1939 per la Société Française Radio-Électrique (SFR). A mida per a l'estació encampadana, per cert, i amb totes les butlletes per convertir-se –ho diem més amunt– en un exemplar únic. Garcia només li ha trobat un possible competidor: un aparell de dimensions i edat similar que va ser encarregat per Radio Luxemburg i que es descobreix si ha sobreviscut fins als nostres dies. A veure si tenim sort... El cas és que origen tan exacte desmenteix d'una vegada per totes aquella estúpida, pertinença mistificació històrica segons la qual l'emissor va ser un regal de Goebbels –a l'època, ministre de Propaganda de Hitler– a Jacques Trémoulet, l'ànima de l'estació. Doncs no. De fet, com es veu l'equip ni tan sols era alemany. Això, per començar. Més dades espectaculars: diu Garcia que l'aparell va funcionar ininterrompudament des del primer dia, el 7 d'agost del 1939, fins a la clausura de les instal·lacions, el 2 d'abril del 1981, *manu militari* –o gairebé– i per ordre del Consell General. Amb atura-

► A l'esquerra, l'emissor del 1939, que va emetre ininterrompudament fins al 1981; al fons, el Brown Boveri del 1963.

des excepcionals, com ara la suspensió provisional de les emissions amb l'esclat de la Segona Guerra Mundial un més tard –i repeses, ja que en parlem, l'abril del 1940 amb la locutora Maria Escríhuela. La potència inicial de 60 kW es va anar ampliant successivament a 100 i després a 140 kW, i quan tècnicament va ser impossible aconseguir més potència, es va adquirir l'emissor nou, el Brown Boveri de 250 kW que tenen al fons de la fotografia: era el 1963, i en endavant van emetre amb una potència conjunta de 400 kW. Potser no és la Bèstia, però amb

els seus prop de deu metres de llarg se li acosta prou.

ELS ABSENTS I ELS DESAPAREGUTS // Però tornem al protagonista d'avui: el que n'ha arribat fins a nosaltres consta d'una desena de mòduls o seccions que contenen les següents «etapes» –així en diuen: amplificadors, multiplicadors, modulador, escalfador de vàlvules, control de polaritzacions, potència de radiofreqüència i sortida del Feeder –el cable que transporta la potència a les antenes del llac d'Engolasters, un quilòmetre més amunt–,

i els panells de control de la molt alta tensió, de les bombes d'aigua del sistema de refrigeració i de la mitjana tensió. Més clar, l'aigua. Diu Garcia que inicialment i fins als anys 60 l'emissor constava de dues seccions més, a la dreta de la Bèstia, «que eren probablement emissors d'ona curta» i avui curiosament *desapareguts*. No són els únics: definitivament, tampoc han trobat rastre del gong, que durant tota la història de l'estació va precedir la celeberrima sintonia: «Aquí Radio Andorra, emisora del Principado de Andorra». El seu úl-

tim director, Gualbert Osorio, que va supervisar el trasllat de les restes del naufragi des dels estudis del Roc de les Anelles, assegura que aleshores hi era i confiava que aparegués entre les caixes i caixes amuntegades a Encamp. Doncs no hi ha hagut miracle.

Va volar. És clar que encara és més formidable que volessin dos dels mòduls de l'emissor, més de dos metres de llauana. I també. En fi, que tenim el que tenim: una carcassa original i uns «budells» que els seus tècnics que van desfil·lar per l'estació –Garcia opina que entre tres i quatre a la vegada, en torns de dia i de nit, perquè l'emissor no s'apagava mai– anaven actualitzant i modernitzant. En destaca l'estètica general, gairebé art-déco i a anys llum dels equips miniaturitzats actuals, que permeten encabir un emissor en una caixa de sabates: el negre esmaltat, els ulls de bou que contenen els lectors d'agulla dels equips, els commutadors en forma de volant niquelat i els grans interruptors de palanca, «tots els característics dels aparells d'aquesta època».

¿En quin estat ens ha arribat, tenint en compte que durant molts anys la sala va estar pràcticament a la intemperie, i que el fred, la pluja, la neu i el que fos entrava per les finestres i vidrieres trencades? «Dolent», conclou Garcia, perquè l'emissor es troba just a sota de la vidriera: «La carcassa o estructura és la part més afectada, amb un nivell de corrosió alt, i el primer tram ha perdut fins i tot el sostre; els marcs de bronze dels ulls de bou només han perdut la brillantor i el polit, els volants niquelats estan picats, i alguns pilots lluminosos estan fora del marc». Diagnòstic no tan demolidor com sembla, perquè l'emissor es pot restaurar i, de fet, «s'hauria de restaurar per convertir-lo en el protagonista del futur Museu»: «És una peça única que aportarà un plus a una història ja interessantíssima com ho és la de Radio Andorra». Això sí: si algú somia que aquest mastodont resusciti un dia, ja se'n pot anar acomiadant. A diferència de Sud Radio, que els tècnics sostenen que *podria* posar-se en marxa com qui diu amb una maneta de pintura, l'emissor de radio Andorra està mort. A banda del circuit interior, ostensiblement deteriorat però pendent encara d'estudi, hi falta un element essencial: la piscina exterior, imprescindible per al sistema de refrigeració. La van liquidar en construir els túnels. Però no és hora de plorar el que ja no té remei sinó de felicitar-nos perquè, com alguns sospitaven, a Encamp hi tenim una joia. Bestial i única. ■

les claus

1 ¿Regal de Goebbels?
Res de res

L'emissor estrella de Radio Andorra va ser fabricat per la Société Française Radio-Électrique (SFR), molt probablement a mida, i es va instal·lar el 1939. Constava de dotze mòduls –dos dels quals han desaparegut– i fa 12,80 metres de llarg, per 2,45 d'alt i 1,62 de fons. ¿Regal de Goebbels a Trémoulet? Res de res.

2 Un sol «competidor»,
a Radio Luxemburg

Estracta d'una peça probablement única a Europa (i al món). Se n'ha localitzat un altre exemplar coetani a l'antiga Radio Luxemburg, però es descobreix si ha sobreviscut. A més, i a diferència del luxemburguès, el nostre no té consola frontal de comandament, sinó que els incorpora a la carcassa en forma de volants i palanques.

3 L'element central
del futur Museu

L'estat de conservació de l'emissor és «dolent», especialment el de la carcassa, perquè l'aparell es troba just a sota de la vidriera central, fins fa dos anys amb nombrosos fragments trencats. Però es podria restaurar; de fet, «s'hauria de restaurar» per convertir-lo en l'eix central del futur Museu.